

Els Rientjes

Milieubewust filmen

Langzaam maar zeker

Bij het verduurzamen van film- en tv-producties komt heel wat kijken, van het overstappen op elektrische generatoren tot het delen van decors en kostuums. Green Film Making helpt daarbij.

Bakfiets van geluidsman Marcel van Stralendorff. Fotografie: Marcel van Stralendorff

Films en televisieprogramma's maken is prachtig, maar niet op het gebied van duurzaamheid. Om een idee te geven: een gemiddelde productie stoot in een maand ongeveer 80 ton CO₂ uit, waar een gemiddeld gezin 7 of 8 ton uitstoot per jaar genereert (Green Film Making 2017a). Daarom probeer ik sinds 2015 met mijn stichting Green Film Making als sustainability manager onze branche te stimuleren tot een andere aanpak in alle aspecten van het vak, met de nadruk op productie. Dat gaat niet zonder slag of stoot. Tijd en budget zijn altijd te krap en het is lastig routines te doorbreken. Maar sinds duurzaamheid de laatste jaren op de kaart staat, is er ook op de sets meer beweging ontstaan en benaderen productiehuizen en omroepen onze stichting vaker uit eigen beweging.

Vanaf het begin hebben we bij het verduurzamen van AV-producties de departementen die betrokken zijn bij opnames ingeschakeld. Met de hulp van door ons gekozen vakmensen die al het voortouw namen, kunnen we samen nieuwe methodes en materialen ontwikkelen

en testen. De expertise van deze ambassadeurs wordt vaak aangevuld met onderzoek naar de praktijkervaringen van producenten en samenwerking met innovators uit andere vakgebieden, zoals de evenementensector en architectuur. Green Film Making deelt deze bevindingen met de branche tijdens speciale workshops, via artikelen in een nieuwsbrief en op haar website. Daarnaast kunnen individuele producties ook advies op maat krijgen.

Logistiek en energie

Grote winst is te halen bij transport en energie. Vooral als grote producties op locatie draaien zijn er veel transportbewegingen voor materiaal en crew nodig en moet er constant genoeg energie beschikbaar zijn voor de belichting, catering, batterijen, productiekantoor, wasmachines et cetera. Veel producenten zijn al bezig om vervoersschema's te combineren, zodat er minder CO₂ wordt geproduceerd, en moedigen crews aan op de fiets of met het ov te komen. Verhuurders denken mee over schoner vervoer, zoals elektrisch of met blauwe diesel,

en inmiddels zijn er verschillende opties voor elektrische taxi's of deelauto's. Op de set zelf worden elektrische *gators*, een soort golfkarretjes, en de fiets gebruikt.

Qua energie wordt er nog vaak gebruik gemaakt van lawaaige en vervuilende dieselgeneratoren. Vanwege het geluid staan deze ver van de set, waardoor er veel kabels nodig zijn. Elektrische generatoren en modulaire *battery-packs* zijn hiervoor goede alternatieven. Waar het kan wordt stroom gebruikt uit vaste stroompunten. Eind 2019 lanceerden we samen met architectenbureau Superuse Studios de Film-oogstkaart.¹ Hierop kunnen producenten in een oogopslag zien waar een vast stroompunt zit in de buurt van hun set of waar ze duurzame generatoren kunnen huren. De online kaart kwam tot stand met behulp van verhuurders en ontwikkelaars van duurzame energieapplicaties en de ambtelijke Film Commissioners van Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Friesland, Limburg en Zeeland, die producties op locatie begeleiden.

Afval

We hebben al vaak getest met het gescheiden ophalen van afvalstromen op de set, met ondersteuning van afvalverwerker Renewi. Het scheiden zelf lukt meestal wel, met verschillende bakken met gekleurde vuilniszakken. Alleen blijkt het moeilijk te zijn dit afval goed af te voeren. Er is geen aparte regelgeving voor een filmset, die vaak meerdere keren per dag van locatie verandert. Het afval kan niet in de bestaande logistiek van bijvoorbeeld het vaste productiekantoor meegenomen worden. Een productie is geen bedrijf en ook geen burger, dus waar laat je het dan? Wat helpt is af te spreken dat degene die iets meeneemt naar de set ook verantwoordelijk is voor de afvoer ervan na gebruik. Door de verantwoordelijkheid bij deze gebruiker te leggen, wordt die aangespoord erover na te denken en misschien samenwerking te zoeken met andere afdelingen op de filmset, wat besparing kan opleveren. Een cateraar die eten brengt zou ook de resten en de verpakking moeten afvoeren en de set designer zou het decor na het draaien netjes moeten afbreken. Nu ligt de taak om al het afval op te ruimen nog bij de locatiemanager.

In 2019 deed ik voor de liveopnames van het Prinsengrachtconcert onderzoek naar energie-verbruik, afval en transport en stelde ik samen met AVROTROS een rapport op om de komende jaren meer duurzame stappen te maken (Green Film Making 2019b). Soms wordt een creatieve en duurzame aanpak uit nood geboren. Door het verzakken van de Amsterdamse kades werd de productie bijvoorbeeld gedwongen over andere vormen van vervoer na te denken. Hierdoor ontstond in overleg met mij het idee om afval, pontons en generatoren deels via boten over de Amsterdamse grachten te vervoeren. Zo kunnen afvalstromen gecombineerd worden, over kortere afstand en zelfs elektrisch. Helaas is het plan nog niet uitgevoerd omdat er geen publiek aanwezig mocht zijn bij het concert in 2020.

Catering

Een struikelpunt bij de catering zijn veelal verpakkingsmateriaal en plastic waterflesjes. In 2017 draaiden we een pilot voor het drinken van kraanwater. Producties kregen voor elk crewlid een hervulbare waterfles gesponsord door Join the Pipe en er werden mobiele watertappunten op de set geplaatst. Hierdoor kreeg het gebruik van een persoonlijke waterfles meer draagvlak en inmiddels is het algemeen geaccepteerd. Crewleden krijgen vaak een fles cadeau bij aanvang van de productie, met het logo van het productiebedrijf erop.

Het aanbieden van duurzame catering op de set hangt sterk af van de keuze van de cateraar. Verschillende cateraars doen hun best om vegetarisch en zo gezond mogelijk te koken, met lokale producten, en gebruiken herbruikbaar servies. Restjes eten worden creatief verwerkt tot een nieuwe hap.

En er zijn nu ook schone vacuümtoiletten beschikbaar, die veel minder water verbruiken. Doortrekken gebeurt door middel van een vacuümpomp, waardoor er slechts 0,4 liter water per spoelbeurt wordt gebruikt en de hoeveelheid afvalwater tot een minimum wordt beperkt (Green Film Making 2017c). Dat scheelt ook in transportgewicht.

Art Department

Het Art Department van een filmproductie omvat decorontwerp, kostuums, make-up en rekwisieten. De uitdaging hier te verduurzamen zit vooral in het hergebruiken van decors en rekwisieten. Nu wordt er nog vaak op maat gebouwd en wordt na de opnames alles weggegooid, wat goedkoper is dan opslag. Maar het gebruik van bestaande materialen vergroot de creativiteit en er wordt gewerkt aan een gezamenlijk depot voor decors, kleding en rekwisieten, zodat die bewaard en opnieuw gebruikt kunnen worden.

Ook kan er bespaard worden op decors door eerst een digitaal ontwerp te maken en camera-standpunten te testen. Als je voor het bouwen al kiest waar je de camera op gaat richten, kun je met minder decors toe. Je bouwt namelijk alleen dat wat op beeld te zien zal zijn, in plaats van een complete set. Een andere mogelijkheid is het gebruik van modulaire setstukken. Deze kunnen op verschillende manieren in elkaar gezet en weer uit elkaar gehaald worden, waardoor niet alles voor elke productie op maat gebouwd hoeft te worden. Er zijn al tv-programma's die een studioset delen (Green Film Making 2017b). Een studio is een lege ruimte waar normaliter voor elk programma een volledige set wordt gebouwd. Maar het is mogelijk om een set te delen door de onderdelen van het decor anders samen te stellen en te belichten. Aangevuld met passende rekwisieten geeft dat een totaal ander beeld.

Op het gebied van kostuums wordt er al veel gedeeld en hergebruikt. Problematisch is wel dat er steeds minder zelfstandige handwerkslieden zijn die kunnen vermaken, verstellen en herstellen. Als eenpitters wordt het ze te duur om door te blijven gaan. Daarbij moet het vak ook doorgegeven kunnen worden aan een nieuwe generatie.

Deze voorbeelden gaan allemaal over verduurzaming in het productieproces, maar er is nog een mogelijkheid voor de AV-sector om impact te hebben op het gebied van duurzaamheid: de inhoud van de producties. De media hebben een enorme invloed op het gedrag van de kijker. Maar het introduceren van duurzame thema's in scripts is een nog vrijwel onontgonnen gebied. Het kan al genoeg zijn om een personage thuis een slimme meter te laten installeren, zoals in het Britse *EastEnders* is gedaan (Albert 2016).

Verschil met Vlaanderen

Green Film Making wordt structureel ondersteund door het Nederlands Filmfonds. Echter, duurzaamheidsmaatregelen zijn nog geen vereiste bij het verkrijgen van productie-financiering, wat in Vlaanderen wel het geval is. Hoewel veel professionals en producties hun beste beentje voorzetten, is duurzaamheid nog niet ingebed in de Nederlandse film- en tv-wereld. Voormalige Film Commissioner van Amsterdam Simon Brester vertelde ons over zijn ervaring om de verantwoordelijkheid bij de producent te leggen, met name bij het produceren van commercials: 'Als gemene deler hadden ze toch vooral dat ze niet duurzaam opereerden. Van auto's tot aggregaten, van afval tot lawaai. Ik merk dat er in het buitenland een grotere dynamiek is rond duurzaam film maken' (Green Film Making 2019a).

In Vlaanderen stimuleert het e-Mission-programma sinds 2013 alle door het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) financieel gesteunde film- en mediaproducties om duurzaam te produceren. Ze worden vanaf de preproductie met raad en daad bijgestaan door een duurzaamheidscoördinator. De begeleiding bestaat uit een duurzaamheidstraining, workshops en setbezoeken. Om de laatste 10 procent van de financiële steun te kunnen ontvangen, moet elke productie het duurzaamheidstraject volgen en de CO₂-calculator gebruiken. Zoals mijn collega Tim Wagendorp van het VAF stelt: 'Het is logisch dat alle actoren die vanuit de Vlaamse overheid gesteund worden ook meewerken aan de realisatie van het Vlaamse beleid inzake duurzaamheid en milieu' (Green Film Making 2017a).

In mijn optiek zou het ook in Nederland helpen als het Filmfonds, en de filmcommissies op gemeentelijk niveau, eisen stellen aan producties op het gebied van duurzaamheid als de overheid ze ondersteunt. Behalve in de film- en televisiewereld is er veel te winnen in de reclamewereld als opdrachtgevers en bedrijven duurzaamheidseisen stellen aan hun AV-producties. Duurzame maatregelen leiden sowieso tot besparingen in elk productie-budget.

Coronaprotocol helpt

Tijdens de coronacrisis bleek dat het mogelijk is om op korte termijn grootschalige veranderingen in het runnen van een productie door te voeren als de urgentie er is. Iedereen houdt zich nu op de set aan het coronaprotocol voor audiovisuele producties, dat op veel vlakken makkelijk is aan te passen aan duurzame maatregelen.² Door het handen wassen is schoon water op de set nu een vereiste, wat drinkflessen bijvullen makkelijker maakt. Meer werk gaat digitaal en er wordt overlegd op afstand. We kunnen niet meer naar Hongarije vliegen om daar goedkoper in de studio te draaien. En de nieuwe COVID-manager op de set, die de veiligheid en hygiëne moet garanderen, lijkt heel erg op de duurzaamheidsmanagers waar ik al lang voor pleit.³

Gelukkig zijn de gesprekken over duurzaamheid en beleid rond financiering bij het Nederlands Filmfonds inmiddels gestart en ik hoop dat we hiermee snel door kunnen pakken. Steeds meer professionals op onze sets maken de mentaliteitsswitch en ondersteuning vanuit cultuurbeleid geeft net de extra impuls. Niets staat dan meer het groener draaien van onze mooie programma's en films in de weg. •

Literatuur

- Albert (2016) 'EastEnders'. Op: wearealbert.org
- Green Film Making (2017a) 'Focus op VAFs 'e-Mission' – Tim Wagendorp'. Op: www.greenfilmmaking.nl, 11 april.
- Green Film Making (2017b) 'Duurzaam decor voor Radar en Opsporing Verzocht'. Op: www.greenfilmmaking.nl, 14 juni.
- Green Film Making (2017c) 'Nieuw vacuümtoilet van Locatiewerk'. Op: www.greenfilmmaking.nl, 4 oktober.
- Green Film Making (2019a) 'Gesprek met Simon Brester – (ex) Amsterdam Film Commissioner'. Op: www.greenfilmmaking.nl, 19 september.
- Green Film Making (2019b) 'Duurzame doelen live-uitzending Prinsengracht-concert AVROTROS'. Op: www.greenfilmmaking.nl, 27 oktober.

Noten

- 1 www.filmooigstkaart.nl
- 2 Het protocol is opgesteld door een werkgroep in opdracht van de Nederlandse Audiovisuele Producenten Alliantie (NAPA) en Nederlandse Content Producenten (NCP). Jammer genoeg zijn de suggesties van Green Film Making wat betreft duurzaamheid er nog niet in opgenomen.
- 3 Het begeleiden van duurzame maatregelen op de set door een duurzaamheidsmanager wordt al jaren met succes gedaan in New York door de Earth Angels van Emellie O'Brien.

Els Rientjes was televisie- en film-producent en is sinds 2015 Sustainability Manager bij Green Film Making, in opdracht van het Nederlands Filmfonds